

ОДЛУКЕ СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА СР СРБИЈЕ

УСКЛАБИВАЊЕ ОСНОВА ЗА НАКНАДУ ЛИЧНОГ ДОХОТКА ЗА ВРЕМЕ ПРИВРЕМЕНЕ СПРЕЧЕНОСТИ ЗА РАД

Радница је поднела предлог за покретање поступка у коме је навела да је у периоду од 27. II 1983. до 14. I 1984. године била на боловању, а да се од 15. I 1984. до 2. II 1985. године налазила на породилском одсуству. Како је радни однос засновала крајем 1982. године, основ за накнаду личног дохотка јој је утврђен у висини просечно оствареног личног дохотка у 1983. години и усклађен у периоду од 1. I 1985. до 2. II 1985. године. Предложила је да суд обавезе самоуправну интересну заједницу здравствене заштите да усклађивање основа за накнаду личног дохотка изврши и за 1984. годину.

Основни суд удруженог рада у Врању је одлуком РО. бр. 1987/85. од 24. септембра 1985. године одбио захтев раднице. Поменута одлука је заснована на одредби члана 40. став 1. Закона о здравственој заштити према којој се основ за накнаду личног дохотка за време привремене спречености за рад одређује најмање у износу просечног месечног личног дохотка који је радник остварио у години која претходи години у којој наступа случај по коме се стиче право на накнаду. Како је привремена спреченост за рад наступила у 1983. години, као основ за накнаду личног дохотка је требало узети просечни месечни лични доходак остварен у претходној 1982. години. Само, тада би радница имала право на његово усклађивање у 1984. години, сагласно одредбама члана 1. Закона о измени и допуни Закона о здравственој заштити („Службени гласник СР Србије“, бр. 18/83). Исплатом накнаде личног дохотка у висини просечно оствареног личног дохотка у 1983. години, већ је узет у обзир пораст личних доходака у организацији у тој години. Зато би усвајањем стављеног захтева дошло до двоструког усклађивања основа за накнаду личног дохотка у 1984. години.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 10506/85. од 10. децембра 1985. године одбио као неосновану жалбу раднице и потврдио првостепену одлуку. У образложењу је изражено становиште да у конкретном случају нема места ни примени одредбе члана 8. Закона о изменама и допунама Закона о здравственој заштити („Службени гласник СР Србије“, бр. 22/84). Ставом 1. овог члана предвиђено је да ако у претходној години радник није остварио лични доходак, као основ за накнаду узима се просечни месечни лични доходак остварен у текућој години, а ако лични доходак није остварио ни у текућој години, као основ за накнаду узима се аконтација личног дохотка утврђена решењем организације. Према ставу 2. ако се основ за накнаду утврђује на начин одређен у ставу 1. овог члана, усклађивање основа за накнаду са порастом личних доходака у организацији у којој је радник у радном односу врши се од почетка друге календарске године рачунајући од године када је наступила привремена спреченост за рад. „Како је привремена спреченост за рад наступила у 1983. години, то се као друга календарска година рачунајући од ње јавља 1985. година. Према томе, корисник стиче право на усклађивање основа за накнаду личног

дохотка тек од почетка 1985. године. Зато је правилно првостепени суд применио материјално право када је одбио захтев за усклађивање у 1984. години.“

ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ РАДНИКА И ЗАКОНИТОСТ ОДЛУКЕ О РАСПОРЕБИВАЊУ

Радник је поднео предлог суду удруженог рада у коме је навео да је са послова трактористе у ратарству распоређен на послове трактористе на живинарској фарми, да на новим пословима остварује мањи лични доходак и да их не може обављати из здравствених разлога. Предложио је да суд закаже расправу, изведе потребне доказе и поништи одлуку о распоређивању, а обавезе противника предлагача да га врати на раније послове и накнади штету у висини разлике личног дохотка поменутих послова.

Основни суд удруженог рада у Пожаревцу је одлуком Пр. бр. 1580/85. од 8. октобра 1985. године у целисти усвојио стављени захтев. У образложењу је навео да до закључења расправе није достављено решење о распоређивању радника, те да се није могло са сигурношћу утврдити да ли је надлежни самоуправни орган исто донео у складу са одредбама самоуправног општег акта којим се уређује радни однос. Осим тога, радник не може вршити послове трактористе на живинарској фарми, јер према налазу службе медицине рада не сме долазити у додир са испарењима, загађењима и другим штетним дејствима.

Суд удруженог рада Србије је нашао да је првостепени суд правилно утврдио чињенично стање, али да је погрешно применио материјално право. У образложењу је навео да према одредбама члана 29. став 1. Закона о радним односима радник може да буде распоређен у основној организацији у којој ради на сваки посао, односно радни задатак који одговара његовој стручној спреми, односно радној способности стеченој радом, на основу утврђених потреба рада, а у складу са критеријумима предвиђеним самоуправним општим актом. У току рада радник може да буде распоређен на сваки посао, односно радни задатак, али је при том за законитост одлуке о распоређивању неопходно да истовремено буду испуњена сва три наведена услова.

„У конкретном случају, радник је са послова трактористе у ратарству распоређен на упражњене послове трактористе на живинарској фарми. Ова чињеница упућује на закључак да је распоређивање радника извршено на основу потреба процеса рада. Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији послова и радних задатака је као услов за обављање обе врсте поменутих послова предвиђен III степен — КВ стручна спрема. То значи да је радник распоређен на послове за које се тражи исти степен стручне спреме као и за послове које је раније обављао. Као ПК тракториста, он је распоређен према радној способности стеченој радом. Даље, према одредбама члана 70. став 2. тачка 7. Правилника о радним односима трајно распоређивање радника се врши ради обављања послова, односно радних задатака на којима нема извршилаца. Стога овај суд налази да је оспорено решење о распоређивању донето у складу са одредбама члана 29. став 1. Закона о радним односима.“

Другостепени суд је изразио и став да је без утицаја чињеница да радник, према извештају лекара специјалисте, не би требало да због свог здравственог стања ради на живинарској фарми. „Ово из разлога што му решењем Основне заједнице пензијског и инвалидског осигурања радника за Подунавски регион I број 18464 од 7. I 1984. године није признато ниједно право по основу инвалидности, па ни право према основу измењене радне способности из члана 35. Закона о

пензијском и инвалидском осигурању радника („Службени гласник СР Србије“, бр. 13/83). Измењена радна способност се по доношењу овог закона не утврђује више од стране службе медицине рада, већ на основу налаза и мишљења инвалидских комисија чије се образовање и начин рада уређује самоуправним општим актом Републичке самоуправне интересне заједнице пензијског и инвалидског осигурања радника (члан 96. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању радника).“

Са изложеног, Суд удруженог рада Србије је Одлуком број 2513/86. од 8. априла 1986. године уважио жалбу пуномоћника Земљорадничке задруге, преиначио побијану одлуку и захтев радника у целости одбио као неоснован.

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОКРЕТАЊА И ВОЂЕЊА ДИСЦИПЛИНСКОГ ПОСТУПКА

Радник је поднео предлог за покретање поступка у коме је навео да није учинио теже повреде радних обавеза немарног и несавесног извршавања радних задатака, немарног односа према средствима за рад и одбијања извршења радних задатака. Предложио је да суд закаже расправу, изведе предложене доказе и донесе одлуку којом ће поништити одлуку о изреченој дисциплинској мери јавне опомене.

Основни суд удруженог рада у Београду је у покренутом поступку утврдио да подносилац предлога није учинио теже повреде радних обавеза за које је оглашен одговорним, усвојио стављени захтев и одлуком Дм 804/85. од 3. марта 1986. године поништио одлуку већа дисциплинске комисије о изреченој дисциплинској мери.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 5585/86. од 5. јуна 1986. године одбио као неосновану жалбу основне организације и побијану одлуку потврдио као правилну и закониту. У образложењу је наведено да је одлуку дисциплинске комисије требало поништити, пре свега, због застарелости вођења дисциплинског поступка.“ Наиме, одредбом члана 112. став 1. Закона о радним односима је предвиђено да се поступак за утврђивање одговорности радника за повреду радне обавезе не може покренути ни водити по истеку рока од најмање шест месеци, а највише годину дана од дана извршене повреде, односно по истеку године дана од дана сазнања за повреду и учиниоца ако повреда представља истовремено и кривично дело. Рокови утврђени цитираном одредбом су преклузивног карактера, што значи да се дисциплински поступак по њиховом протеклу не може покренути, а уколико је већ покренут, мора се обуставити. На рокове застарелости се не примењују ни одредбе о застарелости потраживања. Они теку без прекида и у сваком конкретном случају морају бити стриктно поштовани.

Из списка произлази да је радник одлуком директора градње од 1. октобра 1984. године, а на основу одлуке Координационог одбора градње са седнице од 11. септембра 1984. године, враћен у Основну организацију због некавалитетног извршавања радних задатака и одбијања извршења поверених послова. Оспореном одлуком дисциплинске комисије од 26. септембра 1985. године он је, пак, оглашен одговорним због теже повреде радне обавезе немарног и несавесног извршавања радних задатака, немарног односа према средствима за рад и одбијања извршења радних задатака из члана 18. тачка 1. и 43. Правилника о дисциплинској и материјалној одговорности радника. То су одлучне чињенице спорног односа. Оне несумњиво упућују на закључак да је одлука дисциплинске комисије донета након једне године од дана евентуално извршене повреде, односно по протеклу преклузивног рока из члана 112. став 1. Закона о радним односима. Како дисциплински поступак није био окончан у законом прописаном року, Веће дис-

циплинске комисије је морало донети решење којим се обуставља његово даље вођење. Овако, одлука о изреченој мери је незаконита првенствено због застарелости вођења дисциплинског поступка, на коју суд пази по службеној дужности.“

КРАЈЊА НЕПАЖЊА И ОБАВЕЗА НАКНАДЕ ШТЕТЕ

Основни суд удруженог рада у Крагујевцу је у покренутом поступку утврдио да је радник критичног дана отишао на одмор у току дневног рада, да радну просторију није закључао, да је новац наплаћен од пореских обвезника оставио у фиоци од стола иако је на располагању имао челичну касу, да је сто обијен и новац у износу од 62.000 динара нестало. Како је штета у смислу члана 205. став 1. Закона о удруженом раду проузрокована из крајње непажње, првостепени суд је одлуком Ро. бр. 42/86. од 30. јануара 1986. године усвојио захтев радне заједнице и обавезао радника да јој накнади штету и износ од 62.000 динара исплати у шест једнаких месечних рата.

Суд удруженог рада Србије је у образложењу навео да се „радник у конкретном случају није понашао као иоле пажљив човек. Он је морао новац прикупљен од пореских обвезника ставити у за то прописану и намењену челичну касу. Међутим, радник то није урадио. Новац је, напротив, закључао у фиоку од стола, радну просторију оставио отворену и отишао на одмор у току дневног рада не сачекавши да се неко од осталих радника врати на посао. Подносилац предлога је послове благајника обављао скоро годину дана, па је морао, односно могао, знати на који се начин обезбеђују прикупљена новчана средства. Он је у смислу одредбе члана 232. став 1. у вези са чланом 408. став 4. Закона о удруженом раду имао обавезу да са дужном пажњом чува поверена друштвена средства. Даље, према одредбама члана 173. став 1. Закона о удруженом раду, сматра се да је радник засновао радни однос кад је дао писмену изјаву да је упознат са самоуправним споразумом о удруживању рада радника, самоуправним општим актом којим се уређује радни однос и другим самоуправним општим актима којима се уређују његова права, обавезе и одговорности и статутот и да их прихвата. То значи да је радник приликом заснивања радног односа морао тражити и упознати се са свим самоуправним општим актима, па и оним који уређује пословање пореске благајне. Но, независно од овога, суд сматра да је сваки иоле пажљив човек могао знати да се новчана средства не могу са сигурношћу обезбедити на начин како је то радник учинио у конкретном случају. На овакав закључак упућују околности под којима је дошло до настанка штете.“ Стога је одлуком број 3107/86. од 8. априла 1986. године одбијена жалба радника као неоснована и првостепена одлука потврђена као правилна и законита.

ИЗБОР КАНДИДАТА У РАДНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА ОРГАНА ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИХ ЗАЈЕДНИЦА

Учесник конкурса је поднео предлог за покретање поступка са захтевом да суд поништи одлуку о избору кандидата за послове шефа месне канцеларије. У прилог стављеног захтева је навео да изабрани кандидат не испуњава услове у погледу радног искуства, да се дуже од њена налази на евиденцији лица која траже запослење и да је у тежем социјално-економском положају.

Основни суд удруженог рада у Зајечару је одлуком број: УР 906/85. од 27. септембра 1985. године одбио захтев за поништај оспорене одлуке о избору кандидата. У образложењу је навео да је према одредби члана 156. Закона о државној управи, избор кандидата у органу управе дискреционо право старешине који руководи тим органом.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 11018/85. од 7. јануара 1986. године одбио жалбу учесника конкурса и првостепену одлуку потврдио као правилну и закониту. У образложењу је изражено становиште да функционер који руководи органом управе није везан редоследом утврђеним ранг листом из члана 27. Закона о запошљавању. Он може, по претходно прибављеном мишљењу радне заједнице, изабрати било којег кандидата са листе коју утврди конкурсна комисија. Реч је о овлашћењу из члана 156. став 1. Закона о државној управи и пријему кандидата у складу са одредбама посебног закона. Старешина органа врши избор према својој процени о томе ко ће између пријављених учесника по огласу, односно конкурс у најбоље одговорити потребама процеса рада. При том, наравно, кандидати морају испуњавати тражене услове у погледу стручне спреме и радног искуства. Како се у конкретном случају не ради о избору према одредбама Закона о запошљавању, наводи жалбе да би подносилац предлога у смислу члана 36. Друштвеног договора о запошљавању на подручју МРЗ Зајечар („Службени лист општине“, бр. 20/81) требало да има више бодова од изабраног кандидата, не утичу на правилност побијане одлуке.

Неосновано се жалбом истиче да изабрани кандидат не поседује тражено радно искуство. „Ово из разлога што је према Уверењу број 152—523/84—12 од 21. II 1984. године положио стручни испит. Овај испит у смислу одребе члана 2. став 1. Уредбе о стручном испиту радника органа управе („Службени гласник СР Србије“, бр. 37/81) могу полагати приправници са средњом, вишом и високом стручном спремом, односно са III и IV степеном стручне спреме после проведеног приправничког стажа из члана 158. Закона о државној управи.“ Према томе, да би изабрани кандидат могао уопште полагати стручни испит, он је морао имати обављен приправнички стаж у одговарајућем трајању.

УЛАГАЊЕ СРЕДСТАВА РАДИ ПРОШИРИВАЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОСНОВЕ РАДА И ЗАСНИВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА БЕЗ ЈАВНОГ КОНКУРСА ОДНОСНО ОГЛАСА

Основна организација је поднела предлог за покретање поступка у коме је навела да је радник засновао радни однос без објављивања огласа, да је био дужан да уложи средства ради проширивања материјалне основе рада и да уговорну обавезу није извршио. Предложила је да суд удруженог рада донесе одлуку којом ће га обавезати на удруживање средстава у износу од 540.000,00 аустријских шилинга.

У поступку пред првостепеним судом је утврђено да радник у смислу члана 13. став 1. тачка 4. Закона о радним односима заиста није уложио средства за проширивање материјалне основе рада, већ да је његов брачни друг годину дана пре заснивања радног односа, орочио наведени износ у иностраној валути на две, а затим и на три године. Ове чињенице упућују на закључак да се ради о уобичајеном орочавању штедних улога ради остваривања права на већу девизну камату. У конкретном случају не може бити речи ни о орочавању средстава ради одобравања инвестиционог кредита основној организацији. Ово из разлога што штедиша не може једнострано одређивати услове и начин коришћења орочених девизних средстава. Њима банка слободно располаже у складу са утврђеном пословном политиком. Стога је Основни суд удруженог рада у Врању одлуком РО. 2147/84. од 3. септембра 1985. године усвојио стављени захтев и обавезао радника на удруживање 540.000,00 аустријских шилинга.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 10510/85. од 10. децембра 1985. године одбио жалбу радника као наосновану и потврдио првостепену одлуку као правилну и закониту. У образложењу је навео да је „радник засновао радни однос у складу са одредбом члана 29. тада важећег Закона о запошљавању („Службени гласник СРС“, бр. 31/77). То што између њега и основне организације није дошло до закључења писменог уговора, не утиче на пуноважност међусобних права и обавеза уговорних страна. Закон није прописоо писмену форму као битан елемент уговора о удруживању средстава. Стога се има сматрати да је уговор био закључен онда када су се уговорне стране, макар и усмено, сагласиле о његовим битним састојцима. Радник је преузео обавезу да удружи средства за проширење материјалне основе рада и повећање запошљавања, а основна организација да га прими у радни однос. Она је своју обавезу и испунила. С обзиром на опште прихваћено начело одржавања уговора, правилан је закључак првостепеног суда да и радник мора извршити своју уговорну обавезу“.

Другостепени суд није прихватио ни жалбене наводе радника да се у конкретном случају не ради о удруживању новчаног износа у инострану валуту. Наиме, „радник је у молби за пријем у радни однос од 3. јула 1981. године навео да за потребе основне организације улаже 1.000.000,00 динара. Међутим, у молби је наведено и то да је радник са брачним другом до пре пет година био на привременом раду у Аустрији. Ова чињеница упућује на закључак да се, иако у молби то изричито не стоји, ради о удруживању средстава у инострану валуту.

Даље, радник је у ранијем и овом предмету више пута истицао да је његова супруга своја средства у инострану валуту орочила код пословне јединице ЈИК банке у Лесковцу. Орочени улог је требало да послужи за давање инвестиционог кредита основној организацији и регулисање заснивања радног односа радника. Из фотокопије споразума о орочавању девизног улога, утврђује се да је реч о 540.000,00 аустријских шилинга. Према томе, ради се о обавези насталој у инострану валуту. Иста у смислу члана 394. Закона о облигационим односима мора бити исплаћена у оном броју новчаних јединица на који гласи“.

Суд удруженог рада Србије налази да се жалбом неосновано истиче да је првостепени суд требао да у својству сведока саслуша директора банке. Ово стога што је радник у обавези према основној организацији и исту треба да изврши. Његови односи са банком, у којој брачни друг има орочен девизни улог, не утичу на пуноважност ове обавезе.

Другостепени суд не усваја ни приговор застарелости потраживања из члана 608. Закона о удруженом раду. „Ово из разлога што се поменута одредба односи на испуњење материјалних обавеза које проистичу из самоуправног споразума. Њега закључују радници у удруженом раду. Овде је, пак, реч о уговорној обавези удруженоца средстава и основне организације. Тек њеним извршењем он стиче својство радника у удруженом раду. Стога је правилан закључак првостепеног суда да потраживање накнаде штете настале повредом уговорне обавезе застарева за пет година (члан 371. у вези са чланом 376. Закона о облигационим односима).“

СТВАРНА ЗАБЛУДА И ТЕЖА ПОВРЕДА РАДНЕ ОБАВЕЗЕ

Основни суд удруженог рада у Чачку је одлуком РО. бр. XIV 17/85. од 3. јуна 1985. године поништио одлуку дисциплинске комисије о изреченој мери новчане казне због застарелости покретања и вођења дисциплинског поступка.

Суд удруженог рада Србије је одлуком број 7076/85. од 8. августа 1985. године одбио жалбу пуномоћника организације и побијану одлуку

потврдио као правилну и закониту. У образложењу је, међутим, навео да је првостепени суд погрешно применио материјално право када је оспорену одлуку поништио због застарелости покретања и вођења дисциплинског поступка. Према члану 90. став 1. Правилника о дисциплинској и материјалној одговорности, дисциплински поступак се не може покренути ни водити по истеку рока од једне године од дана учињене теже повреде радне обавезе и по истеку рока од шест месеци од дана учињене лакше повреде радне обавезе. Како је тежа повреда радне обавезе која се радници ставља на терет извршена 20. марта 1984. године, одлука дисциплинске комисије донета 22. новембра 1984. године, а одлука радничког савета 21. фебруара 1985. године, другостепени суд налази да је дисциплински поступак спроведен у року утврђеном самоуправним општим актом у складу са законом.

„Међутим, побијану одлуку је ваљало потврдити из других разлога. Наиме, према члану 193. став 1. Закона о удруженом раду радници су међусобно и лично одговорни за савесно извршавање радних обавеза у радном односу, а према ставу 2. овог члана радник одговара за повреду радних обавеза и друге повреде радне дисциплине кад повреду учини својом кривицом. Зато је правилно организација покренула дисциплински поступак за утврђивање повреде радне обавезе и одговорности за њено извршење. При том је радници стављено на терет да је менице са потврдом о њиховом пријему без доказа о примопредаји оставила у просторији секретарице пословодног органа, да је дошло до губљења меница и да је тиме извршила тежу повреду радне обавезе неизвршавања или несавесног, неблаговременог и немарног извршавања радних и других обавеза из члана 6. став 1. тачка 1. Правилника. Овај суд налази да у конкретном случају због стварне заблуде не постоји одговорност раднице за учињену повреду радне обавезе. Ово из разлога што је радница, по устаљеној пракси, лицу које се затекло у просторији секретарице пословодног органа и уз то било радник организације, а сматрајући да врши послове и радне задатке секретарице, предала менице ради њиховог потписивања од стране пословодног органа. Према томе, радница је сматрала да постоје извесне околности услед којих се, да су заиста постојале, не би радило о повреди радне обавезе. Оне у конкретном случају искључују њену одговорност за извршену повреду.

Како је изгубљена меница од стране трасанта касније у потпуности исплаћена, то ни забрањена последица у виду проузроковане материјалне штете у износу већем од 300 динара из члана 6. став 1. тачка 35. Правилника није наступила. Услед тога у овом делу нема ни теже повреде радне обавезе која је радници стављена на терет. Међутим, како штета за организацију не мора бити само материјалне природе, већ се односи и на њен углед који ужива у пословном промету са трећим лицима, радница ће као референт измирења обавеза у наредном периоду са дужном пажњом чувати поверене инструменте плаћања.“

Припремио *Миодраг Васић*